ALLAH DOSTLARININ DÜNYASI

HİLYETU'L-EVLİYÂ

ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ

حِلْيَةُ الأَوْلِيَاءِ

وطبقَاتُ الأَصْفِيَاءِ

Ebu Nuaym el-Isbehânî

9

HADİSLER BÖLÜMÜ

Hilyetu'l-Evliyâ
(Hadisler Bölümü)
1. baskı – İstanbul
Cilt 9
Ocak 2015
Özgün adı: Takrîbu'l-Buğye bi-tertîbi ehâdîsi'l-Hilye
Yazarı: Nûreddîn Ali b. Ömer el-Heysemî (öl. 807/1404).
Arapça neşir: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 3 cilt, yayına hazırlayan: Muhammed Hasan Muhammed Hasan İsmâîl, Beyrut 1420/1999).
İSBN: 978-605-4659-10-4

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız
Redaksiyon: Yusuf Özbek
Kapak: Edib Agagjyshi
Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11
Bağcılar/ İSTANBUL
Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi
www.ocakyayincilik.com
OCAK YAYINCILIK
Millet Cad. Gülsen Apt.
No. 19 Kat: 4 D. 7
Yusufpaşa
Aksaray, İstanbul
GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

HİLYETU'L-EVLİYÂ

ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ

HADİSLER BÖLÜMÜ

حلية الأولياء

وطبقات الأصفياء

EBÛ NUAYM el-ISBEHÂNÎ

تقريب البغية

بترتيب أحاديث الحلية

Takrîbu'l-Buğye bi-tertîbi

ehâdîsi'l-Hilye

Nûreddîn el-Heysemî

Cilt 9

İÇİNDEKİLER

TEVHİD (İMAN) KİTABI	29
Kişinin Malını ve Canını Haram Kılan Şeyler	28
Allah'a Şirk Koşmadan Ölen Kişinin Durumu	41
Kişiyi Cennete Sokan Şeyler	45
Müslümana Farz Kılınan Şeyler	48
Farzlar, İslam ve İman	49
Müslüman Olmanın Önceki Günahları Silmesi	61
İhlas	62
Dünyalık İçin Müslüman Olanın Sonradan İhlas Sahibi Olması	67
İslam'ın Temelleri	67
İmanın Tadına Varmak	70
İmanın Özellikleri	71
İslam ve İman	77
Vesvese ve Unutkanlık	84
Yakîn	86
Samimiyet	87
Kadınların Biatı	89
Allah'ın Yolu Tektir	95
Kulun Allah Katındaki Değeri	96
Allah Sevgisi	96
İsrâ (Mirac) Gecesi	97
Yaradılışın Başlangıcı	106
Allah'ın Azameti	107
Allah'ın Tedbiri	112
Allah'ın Kudreti	114

Semadakilerin İnsanlardan Üstünlüğü 116
Kişinin Kurtuluşuna veya Helakına Sebep Olan Şeyler 122
Allah'ın ve Kulların Karşılıklı Hakları 125
Müslüman Bir Delikten İki Defa Isırılmaz 125
En Büyük Günah 126
En Büyük Günahlar 129
İlmin ve Emanetin Kaldırılması 136
Hilekâr ve Hainlerin Cennete Girememesi 139
İmana Ters Olan Şeyler 139
Müminin Niyeti 140
Şeytanın Araçları 140
Kişiyi Helaka Sürükleyen Şeyler 142
Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve Müslümanlar 143
İslam'ın Yanında Günahların Zarar Vermemesi 144
Günahlarından Dolayı Kişinin Tekfir Edilmemesi 144
Şeytanın Umut Kestiği Kişiler 146
İtaatin Helaka Engel Olması 147
Allah Hakkında Hüsnü Zan İçinde Olmak 147
Nifak ve Göstergeleri 149
Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) Duyup İman Etmeyenler 152
Dinden Dönenler 152
Cahiliye İnsanlarının Amelleri 152
Şeytanların Müşriklerle Oynaması 153
İLİM KİTABI 156
İlim Öğrenmek 155
İlim Öğretmek 155
İlmin ve Âlimlerin Fazileti 156

Hadis Ezberlemek 160
Fazla Bilgi Sahibi Olmak 161
Âlim İlme Doymaz 162
İlmin Saygınlığı 162
İlmin Fazileti 162
İlim Öğrenmenin Fazileti 163
İlim Öğrenmek İçin Yol Almak 166
Denizde Hasta Düşmek, Hayırlı Bir Şeyi Öğretmek 167
İlmin Gayretle Elde Edilmesi 169
Hayrın Doğallığı 169
Dindar Genç 170
Sıhhat ve Boş Vakit 170
Soru Sormak 171
Doğru Soruyu Sormak 171
İlim Öğrenmeyi Öğütlemek 173
İlmin Nesilden Nesile Aktarılması 173
İlmin Yazılması 174
İlim Kimlerden Öğrenilir? 174
Hadis Aktarmada Titizlik 175
Tebliğ 176
İnsanlara Anlayacakları Kadarını Anlatmak 178
Hayra Davet 178
Kötülükte Örnek Olmak 179
Herkes, Karakterine Göre Haber Getirir 180
Hayırlı Meclisler 180
Gereksiz Sorular 181
Faydalı Sorular 181

İyilik ve Kötülük 189
Mümeyyiz Olanın Rivâyeti 190
Konuşurken Semaya Bakmak 191
İlmi Saklamak 192
Doğruluk ve Yalan 192
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Adına Hadis Uydurmak 194
İlmiyle Fitneden Kurtulanlar 199
Rivâyet Edilen Hadisi İyiye Yormak 200
Unutup Hatırlamak 200
İlmi Yaymak 201
Sünnete Sarılmak 202
İbadetlerde ve Başka Şeylerde Sünnete Sarılmak 204
Sünnetten Yüz Çevirmek 206
Sünnette Yeri Olmayan Şeyler 207
Hadise Muhalif Davranmak 208
İlmiyle Amel Etmeyenler 208
Her Zamanın Bir Amelinin Olması 210
Cemaat 210
Âlimlerin Azalması 212
Faydasız İlim 213
Kötü Âlimler 214
İlmi Allah İçin Öğrenmemek 216
Ümmeti Bekleyen Tehlikeler 217
Bidatçiler (Sapık Mezhep Sahipleri) 219
Bidatçilerden Yüz Çevirmek 220
Kıssalar 221
Bu Ümmetin Hatipleri 222

Ehl-i Kitab'dan Olanları Taklit Etmemek 223
Ümmetin Yarım Gün Geciktirilmesi 225
İlmin Yok Olması 226
TAHARET KİTABI 135
Abdest Bozmak İçin Uzaklaşmak 230
Hela Adabı 230
Abdest Bozulması Yasaklanan Yerler 231
Abdest Bozarken Kıbleye Dönmemek 232
Helada Konuşmak 232
Taharetlenme (İsticmâr) 233
Deniz Suyu 233
Kedi Suyu Artığıyla Abdest 234
Abdesthanede Abdest Almak 234
Misvak 235
Abdestsiz Namazın Olmaması 236
Abdestli Durmak 238
Abdest ve Fazileti 239
Abdesti Güzelce Almak 245
Abdesti Eksik Almak 245
Abdestin Fazileti 246
Sütten Dolayı Ağzı Yıkamak 247
Abdestlinin Öpmesi 248
Abdesti Bozan Şeyler 248
Ateşte Pişen Şeyi Yemekten Dolayı Abdest Almak 251
Abdesti Gerektirmeyen Şeyler 255
Mest Üzerine Mesh 256
Mestler Üzerine Meshetme Süresi 261

Teyemmüm 266
Cünübün Kur'ân Okuması 268
Yıkanma Âdâbı 268
Guslü Sadece Boşalmanın Gerektirmesi 269
Guslü Gerektiren Şeyler 269
Gusülde İyice Yıkanmak 270
Cünüplükten Dolayı Yıkanmak 271
İlişki Tekrarında Yıkanma 271
Erkek ile Kadının Aynı Kaptan Yıkanması 272
Hamam ve Hamam Otu 273
Kadının İhtilam Olması 274
Cünup Olanın Uyuması 275
Gusül Sonrası Abdest Almak 276
Başı Islak Namaza Çıkmak 277
Meninin Giysiye Bulaşması 277
Mezi 278
Özür Kanı 278
Hayız Kanının Giysiye Bulaşması 280
Hayızlık 280
Müslüman Olanın Yıkanması 282
Mescidleri Temiz Tutma 283
Toprağın Temizliği 284
Erkek ve Kız Çocuğunun Çişi 284
Köpeğin Dokunduğu Kabın Yıkanması 285
Yağın İçine Fare Düşmesi 285
Ölü Hayvan Derisi 287
Müşriklerin Kapları 288

NAMAZ KİTABI 289
Namazın Farz Kılınması 289
Çocuğa Namazı Emretmek 290
Namazın Ortadan Kalkması 291
Namazın Terkedilmesi 292
Namazın Fazileti 293
Namazları Vaktinde Kılmak 298
Namaz Vakitleri 300
Öğle Namazı Vakti 301
Öğle Namazını Serinliğe Bırakmak 301
İkindi Namazı Vakti 302
Vaktin Çıkışından Önce Bir Rekata Yetişmek 303
İkindi Namazını Kaçırmak 303
Akşam Namazı 304
Yatsı Namazı Vakti 304
Yatsı Namazının İsmi 306
Yatsıdan Sonra Oturmak 307
Sabah Namazı Vakti 308
Sabah ve İkindi Namazlarının Fazileti 309
Cuma Günü Sabah Namazını Cemaatle Kılmak 310
Orta Namaz (Salâtu'l-Vustâ) 310
Namazı Unutmak veya Kılamadan Uyumak 311
Namazları Geç Kılmak 312
Namaz Kılınması Mekruh Olan Vakitler 313
Ezan 314
Sabah Ezanı 317
Kaçırılmış Namazların Ezanı 317

Müezzinin Sözlerini Tekrarlamak 318
Vesileyi Dilemek 320
Ezan ile Kamet Arasında Dua Etmek 320
Kameti Kim Getirir? 325
Müezzinin Sorumlulukları 325
Müezzinler 326
İmamlar ve Müezzinler 326
Kamet Sonrası Sadece Farz Namazın Kılınması 328
Kametten Sonra Mescidden Çıkmak 329
Avret 329
Namaz İçin Gerekli Giysi 330
Nalınlarla Namaz Kılmak 335
Seddacede Namaz Kılmak 336
Giysi Üzerine Secde Etmek 336
Yaygı Üzerinde Namaz Kılmak 337
Sütre 338
Namazı Kesen (Bozan) Şeyler 339
Mescidler 341
Mescidlerde Yasaklanan Şeyler 344
Mescide Girerken Nalınları Kontrol Etmek 344
Mescidleri İhya Etmek 345
Tahiyyetu'l-Mescid 347
Kıble 348
Kıbleyi Bulamamak 349
Mesciddeki Pislikleri Temizlemek 350
Pis Kokulu Bir Şey Yiyip Mescide Gitmek 350
Mezarlıkta Namaz Kılmak 351

Mescidlerde Uyumak 353
Mescidlere Girme Niyeti 357
Kadınların Mescide Girmesi 358
İmamlık 359
İmamın Vasıfları 359
Körün İmamlığı 360
İmamın Namazı Eksik Kıldırması 361
Yöneticilerin Namazı Geciktirmesi 361
Oturarak Namaz Kılmak 362
İmam Gelmeden Namaza Durulmaması 362
İmamın Oturarak Namazı Kıldırması 363
İmama Uymak 364
İmamdan Önce Davranmak 365
İmamın Namazı Uzatmaması 367
Namazda İmamın Uyarılması 370
İmamın Yerine Halef Bırakması 371
Namaz Safları 372
Namazda İlk Saf 376
İmamın Arkasında Durmak 377
Erkeklerin ve Kadınların Safları 379
İki Kişilik Cemaat 381
Cemaatle Namaza Gitmek 381
Cemaatle Namaz 388
Sabah ile Yatsı Namazları 391
Sabah Namazından Sonra Mescidde Oturmak 394
Cemaati Bırakmaya Ruhsat 395
Namaz Vaktini Beklemek 395

Misvak Kullanmak 398
Amellerin Niyetlere Göre Olması 400
Namazda Elleri Kaldırmak 401
İftitâh Tekbiri, Kıraat ve Selam 405
Tekbirleri Eksiltmek 408
Namazda Gereksiz Hareket Etmemek 408
Bazılarının Namazının Daha Üstün Olması 409
Namazı Huşû İçinde Kılmak 410
Namazı Kabul Görenler 410
Namazda Elleri Bele Koymamak ve Etrafa Bakmamak 411
Namazda Tükürmek 412
Secde Yerini Temizlemek 413
Namazda Yılan ve Akrep Öldürmek 414
Namazda Konuşmak 414
Namazda Allah'ı Övmek 414
Namazın Kılınış Şekli 416
Namazda Kıraat 421
Kur'ân Bilmeyenlerin Kıraati 427
Rükû ve Secdeler 428
Kunût 438
Oturuş ve Teşehhüd 441
Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Salavât Getirmek 452
Namazı İki Defa Kılmamak 455
Namazgâhta Oturmak 455
Namaz Sonrası Duaları 456
Sehiv (Yanılma) Secdesi 457
Teşehhüdden Sonra Abdestin Bozulması 460

Hastanın Namazı 460
Cuma Gününün Fazileti 461
Cuma Günü ile Ramazan Ayının Önemi 463
Cuma Günü Salavât Getirmek 464
Cuma Gününün En Önemli Anı 464
Cuma Gününde Yıkanmak 468
Cuma Namazı İçin Giyinmek 471
Cuma Günü Cuma ve Sabah Namazlarında Okunacak Sureler 471
Cuma Namazının Farz Olması 475
Cuma Ezanı 476
Cuma Namazına Erkenden Gelmek 478
Cuma Namazının Vakti 479
Cuma Hutbesi 480
Hutbede İmama Doğru Dönmek 481
Kötü Hatipler 482
Cuma Namazına Yetişmek 484
Cuma Namazını Kaçırmak 485
Yolcu Namazı 486
Ruhsatları Kullanmak 496
Yolculukta Nafile Namaz 497
Namazların Cemedilmesi 498
Yolculukta Binek Üzerinde Namaz Kılmak 506
Mukîm İken Namazları Cemederek Kılmak 508
Bayramlar 510
Kurbanı Bayram Namazından Önce Kesmek 514
Korku Namazı 516
Zâlimlerin Namazı 517

Güneş Tutulması (Küsûf) Namazı 518
İstiska (Yağmur) Namazı, Rüzgar ve Bulut 520
Nafile (Sünnet) Namazlar 523
Sabah Namazının Sünneti 523
Öğle Namazından Önce ve Sonra Kılınan Namazlar 526
Akşamın Sünneti 528
Günde On İki Rekat Nafile Namaz Kılmak 529
Kuşluk Namazı 529
Namazın ve Diğer İbadetlerin Fazileti 533
Nafile Namazı Evde Kılmak 533
Namazın Rızka Vesile Olması 534
Namazın Fazileti 535
Gece Namazının Diğer Namazlara Üstünlüğü 539
Ayakta Namaz Kılmanın Fazileti 540
Giysiye Sarınarak Namaz Kılmak 541
Üstün Olan Namaz 541
Namazın Uzunluğu ve Kısalığı 542
Gece Namazı 542
Gece Kıyamı 543
Haset Edilecek Kişiler 548
Namaz İçin Gecenin En Uygun Bölümü 548
İbadette Ölçülü Olmak 550
Namazda Uykunun Gelmesi 557
Gece Namazı Duaları 558
Gece Namazı Kıraati 560
Değişik Sûrelerden Okumak 564
Kıraat Nasıl Yapılır? 565

Hüzünlü Sesle Kur'ân Okuma 565
Kur'ân Okumada Haşyet 566
Fitne Zamanlarında İbadet 566
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Namazı 567
Vitir Namazı 577
Vitri Unutmak veya Kılamadan Uyumak 584
Tesbih Namazı 585
Tilavet Secdesi 586
Şükür Secdesi 590
CENAZELER KİTABI 591
Müminin Maruz Kaldığı Musibetler 591
Hastalığa Sabredip Şikâyet Etmemek 594
Müminin Taze Ekine Benzemesi 596
Sara Hastalığına Sabretmenin Fazileti 597
Gözlerdeki Musibete Sabretmek 598
Müslümanın Hastalıklardan Sevabı 599
Hastalanan veya Yolculuğa Çıkan Müminin Sevabı 600
Humma (Yüksek Ateş) Müminin Cehennemden Payıdır 602
Hasta Ziyareti 604
Hastanın Yapması Gereken Şeyler 605
Ölümü Anmak 606
Hayırlı Ölüm 607
Ölenin Pişmanlığı 609
Ölümün Kefaret Olması 609
Hastanın ve Garibin Ölümü 610
Cuma Günü veya Gecesi Ölmek 611
Meleklerin Ölü Adına Tesbih Etmesi 612

Ölmek Üzere Olana Telkîn Yapılması 613
Allah Hakkında Hüznü Zan, Korku ve Ümit 614
Müminin ve Başkalarının Ölümü 615
Ani Ölümler 618
Vebadan Ölenler 619
Çocukların Ölümü 620
Musibetlerde İstircâ ve Sabır 622
Taziye 624
Ölüyü Hayırla Anmak 630
Ölünün Yıkanması 632
Ölünün Kefenlenmesi 633
Cenaze Namazı, Cenazeyle Yürümek 635
Gıyâbi Cenaze Namazı 639
Defnedilmiş Olana Cenaze Namazı Kılmak 640
Münafık Olanın Cenaze Namazını Kılmak 643
Cenaze Sahiplerine Yardımcı Olmak 644
Cenazede Yürümek 645
Lahid ve Çukur 647
Ölüyü Gece Defnetmek 647
Ölüyü Salih Kişilerin Yanında Defnetmek 648
Ölüyü Kabre Koyarken Söylenecek Şeyler 648
Kabirde Ölünün Altına Konulan Şeyler 649
Aynı Kabre Birden Fazla Kişiyi Koymak 649
Ölünün Duyması 650
Kabirde Yaşananlar 650
Kabir Üzerinde Yürümek, Namaz Kılmak ve Oturmak 653
Kabir Ziyareti 653

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Yayınevi olarak kaynak hadis kitaplarını Türkçeye kazandırırken okuyucunun en üst seviyede yarar sağlamasını amaçlıyoruz. Bu nedenle öncelikle çevirisini yapmak istediğimiz hadis kaynakları üzerine yapılmış çalışmaları inceleriz. Gerek geçmişte gerekse günümüzde bir hadis kaynağı üzerinde konulu tertip çalışması yapılmış ise o çalışmanın daha faydalı olması ve hadislere erişim kolaylığı sağlanması amaçlanmıştır. Diğer taraftan yapılan tahricleri ve hadisin ravi kanalları hakkında verilmiş geçmiş ve günümüz âlimlerinin kısa hükümlerini vermeye prensip olarak dikkat ettik.

Hilyetu'l-evliyâ da ilk bakışta kronolojik bir biyografi kitabı olarak durmaktadır. Fakat diğer taraftan muhaddislerce hatırı sayılır bir hadis kaynağı olarak (yaklaşık 5000 hadis-i şerif) göz doldurmaktadır. Üstelik bu hadislerin bilhassa biyografisi verilen kimselerin rivayetinde tek kaldığı nadir hadislerden olması Hilye'ye daha da büyük önem atfetmektedir. Makbuliyet kritiği açısından ele alındığında Hilye'de sahih, hasen ve zayıf, hatta uydurma olarak her türden hadis bulunmaktadır. Hadislerin tahriclerini dipnotlar içinde vermeye çalıştık. Yazar Ebû Nuaym'ın hadisin tek kanallı olduğuna dair verdiği değerlendirme, hadisin zayıflığına delâlet etmemektedir. Tek kanallı oluşu sahih olmasına bir engel teşkil etmez. Hadis, Buhârî ile Müslim'in sahihlerinde yer alıyorsa Ebû Nuaym zaten işaret etmektedir.

Hadislerin kitap içindeki dağılımının hadis araştırmaları için hiç te uygun olmadığı ortadadır. Bu sıkıntı belli ki 8. asırda da hissedildiği için zevâid türü çalışmaların üstadı olan Nûreddîn el-Heysemî tarafından Takrîbu'l-buğye bi-tertîbi ehâdîsi'l-Hilye adıyla Hilye'nin ihtiva ettiği hadis-i şerifler konu başlıkları altında müstakil bir çalışmada bir araya getirilmiştir. Proje tamamlanmadan Heysemî vefat edince talebesi İbn Hacer el-Askalânî eksik kalan bölümlerini tamamlamıştır. Biz ise tercümeye esas olacak Takrîb'in hadis metinlerini Hilye içinden özel bir yöntemle çıkarırken bazı ana bölümlerin eksik olduğunu fark ettik. Çalışmanın neticesinde bu eksik bölümleri biz oluşturduk. Yani eksik olan kitabı 430 kadar hadisi ilave etmek suretiyle biz tamamlamış olduk.

Daha önceki neşirlerimizde olduğu gibi sunumu en mükemmel seviyede farklı yazı stilleri kullanarak vermemizin nedeni, çalışmadan okuyucunun yorulmadan en çabuk ve verimli faydayı sağlamasını amaçlamamızdır. Bu maksatla âyetleri, kavl-i Nebîleri, konu başlıkları ve üst başlıkları farklı yazı karakterleriyle belirgin hale getirdik. Yazar Ebû Nuaym'ın çoğunluk hadislerin sonunda o rivayetin tek kanallılığı veya meşhurluğu veya mütâbaat eden destekleyici rivayet yollarına dair verdiği bazen uzun olan ilave malumatı konuyla daha derinden ilgili olan ehline bırakıp bunları tercümede kısa ifadeler kullanmayı uygun gördük.

Arapça hadis metinlerinin iki numarası bulunmaktadır. Biri başındaki müteselsil numara olup bu, tercümeye esas aldığımız Takrîb baskısında yer alan numaralardır. Kendimizden ilave yaptığımız hadisleri ise konu olarak uygun bir yere koyup bir önceki hadisin numarasına "/a, /b, /c" gibi ilaveler yaptık ki Takrîb'in tertibi bozulmasın. Buna ek olarak 12. olan son ciltte Arapça Hadisler dizinini, Takrîb'de geçen hadis metinlerinin alfabetik dizini olarak verdik. Ancak ilave ettiğimiz 430 kadar hadis tabii olarak burada yer almamıştır. Diğer numara ise Arapça hadis metninin sonunda köşeli parantezler içinde yer almış olup, Hilye'nin referans olarak eskiden beri kaynak gösterilen baskısının cilt ve sayfa numaralarıdır.

Kitabın sonuna Âyetler Dizini, Biyografisi Verilen Kişiler Dizini, Konu Başlıkları Dizini ve Genel Dizin ekledik.

TERTİP EDEN HAKKINDA

Ebu'l-Hasan Nûreddîn Ali b. Ebî Bekr b. Süleymân el-Heysemî (öl. 807/1405)

Mecmau'z-zevâ'id adlı eseriyle tanınan muhaddis.

Receb 735'te (Mart 1335) Mısır'da Fustat ile Mukattam dağı arasındaki Sahrâ'da doğdu. Oradaki Ebu'l-Heysem köyüne nisbetle Heysemî diye anılır. Onun bu nisbesinin hemşehrisi Ahmed b. Hacer el-Heytemî'nin (ö. 974/1567) nisbesine benzemesi sebebiyle bazı müellifler iki âlimi birbirine karıştırmış, Brockelmann ve Fuat Sezgin de Heysemî'nin adını Ebu'l-Hasan Ali b. Ebî Bekir b. Hacer el-Heytemî şeklinde yazmışlardır (GAL, II, 91; Suppl., II, 82; GAS, I, 148, 171, 190, 196). Kettânî bu yanlışa dikkat çekmiştir (er-Risâletu'l-mustetrafe, s. 374). Heysemî'nin babasının Fustat Sahrâsı'nda ticaretle meşgul olduğu kaydedilmektedir.

Heysemî, ilk öğreniminden sonra on beş yaşında iken tahsil için Kahire'ye gitti. Çeşitli hocalardan faydalandığı sırada kendisinden on yaş büyük olan Zeynüddin el-Irâkî ile tanıştı. Zamanla hem ilimde rehberi ve hocası hem de hâmisi olan Irâkî ile Kahire, Haremeyn, Kudüs, Dımaşk, Ba'lebek, Halep, Hama, Humus ve Trablus gibi ilim merkezlerine seyahatler yaptı; bütün hac ziyaretlerinde onunla birlikte bulundu. Hemen hemen aynı âlimlerden aynı eserleri beraber okudular. Heysemî'nin diğer hocaları arasında İbn Abdilhâdî Muhammed b. Abdillah b. Muhammed, İbnu'l-Mülûk Muhammed b. İsmâil b. Abdilazîz, kendisinden Sahîh-i Buhârî'yi okuduğu Muzafferüddin Muhammed b. Muhammed b. Yahyâ el-Attâr, Sahîh-i Müslim'i ve Ahmed b. Hanbel'in el-Müsned'ini okuduğu İbnu'l-Habbâz Muhammed b. İsmâil b. İbrâhim, Ebû Dâvûd'un es-Sünen'ini okuduğu Ahmed b. Ebî Bekir b. Ömer el-Meydûmî, Muhammed b. İsmâil b. Ömer el-Hamevî ve İbn Kayyim ez-Ziyâiyye diye bilinen

Abdullah b. Muhammed b. İbrâhim anılabilir. Heysemî en çok faydalandığı hocası Zeynüddin el-Irâkî'nin birçok kitabını, hatta derslerde birlikte takip ettikleri eserleri ondan bir kere daha okumuş, imlâ meclislerinde yazdırdığı hadisleri kaydetmiş ve bütün eserlerini istinsah etmiştir. Irâkî hayatta olduğu sürece Heysemî onun şahsına ve hadis alanındaki otoritesine olan saygısından dolayı hadis rivayetinden kaçınmıştır. Irâkî de Heysemî'yi çok sevmiş, kızı Hatice ile onu evlendirmiş, bu evlilikten birkaç çocukları olmuştur. Heysemî, Ahmed b. Hanbel'in el-Müsned'inde bulunup Kütüb-i Sitte'de yer almayan hadisleri bir araya getirme işini ve daha sonraki çalışmalarını Irâkî'nin tavsiyesi ve yardımıyla yapmıştır.

Irâkî'den hadis okumaya gelenler Heysemî'den de faydalanma imkânı bulmuşlar ve bu sayede başta Irâkî'nin oğlu İbnu'l-Irâkî Ebû Zür'a Veliyyüddin, Takıyyüddin el-Fâsî, Ahmed b. Ebî Bekir el-Bûsîrî, İbn Merzûk el-Hafîd, İbn Hacer el-Askalânî ve Bedreddin el-Aynî gibi isimler olmak üzere pek çok talebe ondan ders almıştır (Necmeddin İbn Fehd, s. 536). Bunlar arasında İbn Hacer el-Askalânî'nin ayrı bir yeri vardır. İbn Hacer, Irâkî'den öğrenmek istediği birçok ilmî konuda Heysemî'nin yardımını görmüş, Heysemî'nin Mecmau'z-zevâ'id'inin üçte biriyle Zevâ'idu Müsnedi Ahmed'in dörtte birini diğer talebe arkadaşlarıyla beraber, Beyhakî'nin es-Sünenü'l-kübrâ'smın üçte birini de tek başına ondan okumuştur. Heysemî, bu kabiliyetli öğrencisinin Mecmau'z-zevâ'id'i tenkide hazırlandığını duyduğu zaman ona gücendiğini ima etmiş, o da hocasını üzmemek için bu çalışmasından vazgeçmiştir. İbn Hacer, Irâkî ile Heysemî arasındaki sıcak ilişkiden hayranlıkla söz etmekte, Heysemî'nin elli altı yıl boyunca Irâkî'ye ve ailesine hizmet ettiğini belirtmektedir.

Heysemî 29 Ramazan 807 (31 Mart 1405) tarihinde Kahire'de vefat etti ve Bâbülberkûkıyye'nin dış tarafına defnedildi. Kaynakların bir kısmında 19 Ramazan 807'de (21 Mart 1405) öldüğü kaydedilmekteyse de bunun bir okuma hatasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Kaynaklarda Heysemî'nin sakin tabiatlı, gösterişten hoşlanmayan, iyilik sever, zühd ve takvâ sahibi bir kimse olduğu belirtilmektedir. Heysemî'nin, Irâkî ile birlikte çeşitli hocalardan okuduğu kitapları onun gibi doğrudan

rivayet etme yetkisine sahip olduğu halde bunları Irâkî'den okumuş gibi rivayet etmesi, hocasına duyduğu derin saygı yanında alçak gönüllü bir âlim olduğunu da göstermektedir.

Eserleri. A) Zevâid Çalışmaları.

1. *Gâyetu'l-maksad fî zevâ'idi Ahmed.* Irâkî'nin tavsiyesi üzerine 776 (1374) yılında kaleme aldığı bu kitabında Heysemî, Ahmed b. Hanbel'in el-*Müsned*'inde yer alıp *Kütüb-i Sitte*'de bulunmayan hadisleri bir araya getirmiştir. Eser üzerinde, Mekke Ümmülkurâ Üniversitesi'nde 1981-1988 yılları arasında Seyfürrahman Mustafa, Abdurrahman Muhammed Sirâc gibi araştırmacılar doktora çalışması yapmışlardır.

2. *Keşfu'l-estâr an zevâ'idi'l-Bezzâr.* Takıyyüddin İbn Fehd, eserin adının *el-Bahru'z-zehhâr fî zevâ'idi'l-Bezzâr* olduğunu söylemekteyse de (Lahzu'l-elhâz, s. 239-240) *el-Bahru'z-zehhâr* Bezzâr'ın *el-Müsned*'inin diğer adıdır (DİA, VI, 113). Heysemî bu kitabında, Bezzâr'ın *el-Müsned*'inde bulunduğu halde Kütüb-i Sitte'de yer almayan 3698 rivayeti bablarına göre sıralamış, Bezzâr'ın hadislere dair kısa değerlendirmelerini aynen, uzun açıklamalarını kısaltarak almış, ayrıca Buhârî'nin ta'likleriyle Ebû Dâvûd'un *el-Merâsîl*'de ve Tirmizî'nin *eş-Şemâ'il*'de topladığı rivayetlerle Nesâî'nin *es-Sünen*'i dışındaki nakillerini de bu eserde bir araya getirmiştir. Habîbürrahman el-A'zamî tarafından dört cilt halinde neşredilen (Beyrut 1399-1405/1979-1985) *Keşfu'l-estâr*'daki hadislerin alfabetik fihristini hazırlayanlardan Ebû Ya'lâ el-Kuveysînî çalışmasına *Fihrisu ehâdîsi Keşfi'l-estâr an zevâ'idi'l-Bezzâr ale'l-Kütübi's-sitte* (Beyrut 1408/1988), Muhammed Eymen eş-Şebrâvî ise *Hidâyetu'l-muhtâr ilâ tertîbi Keşfi'l-estâr an zevâ'idi'l-Bezzâr* adını vermiş, Ahmed el-Kuveytî de eserin çeşitli fihristlerini yaparak *Fehârisu Keşfi'l-estâr* adıyla yayımlamıştır (Beyrut 1408/1988).

3. *el-Maksadu'l-alî (alâ) fî zevâ'idi Ebî Yalâ el-Mevsılî.* Mevsılî'nin *el-Müsned*'inde bulunup *Kütüb-i Sitte*'de yer almayan 2030 hadisin bablarına göre tertip edildiği bu eserin bir nüshası Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (nr. 233). Medine el-Câmiatu'l-İslâmiyye'de kitap üzerinde bir doktora çalışması yapan Nâyif b. Hâşim ed-Daîs, daha

sonra eserin tam metnini ihtiva eden bu çalışmasını yayımlamıştır (Cidde 1402/1982). *el-Maksadu'l-alî* Seyyid Kisrevî Hasan tarafından da neşredilmiştir (I-IV, Beyrut 1413/1993).

4. *Mecmau'l-bahreyn fî zevâ'idi'l-Mucemeyn.* Heysemî, *Zevâ'idu Mucemeyi't-Taberânî* adıyla da anılan bu eserinde Taberânî'nin *el-Mucemü's-sağîr* ve *el-Mucemu'l-evsat*'ında yer aldığı halde *Kütüb-i Sitte*'de bulunmayan rivayetleri tesbit etmiş; ayrıca Tirmizî'nin *eş-Şemâ'il*'inde ve Nesâî'nin *es-Sünenü'l-kübrâ*, *Amelu'l-yevm ve'l-leyle, et-Tefsîr* gibi eserlerinde bulunup *Kütüb-i Sitte*'de yer almayan rivayetleri de bu kitabında bir araya getirmiştir. Hâfız Muhammed Abdullah Hakemî, Medine el-Câmiatü'l-İslâmiyye'de eserin bir kısmı üzerinde (Kitâbü's-Salât, Ebvâbu'l-imâm'a kadar) doktora çalışması yapmış (1406/1986) ve bu çalışmanın I. cildi yayımlanmıştır (Tâif 1412/1992). Eserin tamamı ise Abdülkuddûs b. Muhammed Nezîr tarafından biri fihrist olmak üzere dokuz cilt halinde neşredilmiştir (Riyad 1413/1992).

5. *Mecmau'z-zevâ'id ve menbau'l-fevâ'id.* Heysemî bu eserini yukarıda zikredilen dört zevâid ile *el-Bedru'l-münîr*'i (aşağıya bakın) tamamladıktan sonra kaleme almıştır. Zevâid kitaplarının en meşhuru olan bu eser önce taş baskısı olarak bir cilt (Dehli 1308/1891), daha sonra Hüsâmeddin el-Kudsî'nin tashihiyle on cilt (Kahire 1351-1353; Beyrut 1967) halinde yayımlanmıştır. Muhammed Dervîş de eseri, hadisleri numaralayıp bir önceki baskının cilt ve sayfalarını göstermek suretiyle *Buğyetü'r-râ'id fî tahkîki Mecmai'z-zevâ'id* adıyla neşretmiştir (I-X, Beyrut 1414/1994).

6. *Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâ'idi İbn Hibbân.* İbn Hibbân'ın *el-Müsnedü's-sahîh*'inde bulunup *Sahîhayn*'da yer almayan 2647 hadisi ihtiva etmektedir. Eserin mukaddimesinde Heysemî, İbn Hibbân'ın sahih hadisleri bir araya getirmedeki ölçüsüne güvenerek senedlerden sahâbîler dışındaki râvileri çıkarmayı düşündüğünü, fakat hocası Irâkî'nin oğlu İbnu'l-Irâkî'nin uyarısı üzerine eserdeki bazı hadislerin muhaddislerce tenkit edildiğini dikkate alarak senedleri aynen muhafaza ettiğini söylemektedir. Önce Muhammed Abdürrezzâk Hamza tarafından bir cilt halinde yayımlanan eseri (Kahire, tarihsiz; Beyrut, tarihsiz, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye; Medine,

tarihsiz, el-Matbaatü's-Selefiyye) daha sonra Yûsuf Abdurrahman el-Mar'aşlî, bu baskıya göre eserdeki hadislerin fihristini hazırlayıp *Fihrisu ehâdîsi Mevâridi'z-zam'ân ilâ zevâ'idi İbn Hib*bân adıyla neşretmiştir (Beyrut 1407/1987). Şuayb el-Arnaût tarafından iki cilt halinde yayımlanan eseri (Beyrut 1414/1993), Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî ve Abduh Ali el-Kûşek titiz bir çalışmayla biri fihrist olmak üzere dokuz cilt halinde neşretmişlerdir (Dımaşk 1411-1414/1990-1993).

7. *Zevâ'idu İbn Mâce ale'l-kütübi'l-hamse.* Eserin bir nüshası Haydarâbâd Âsafiye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Brockelmann, GAL Suppl., II, 82).

8. *Buğyetu'l-bâhis an zevâ'idi Müsnedi'l-Hâris.* Heysemî bu çalışmasında, Hâris b. Ebî Usâme'nin (ö. 282/896) kendisine tamamına yakın kısmı ulaşan, fakat günümüze pek az bir bölümü gelmiş olan *Müsned*'inin (Dâru'l-kütübi'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 55/2, vr. 183a-197a, nr. 101/16) *Kütüb-i Sitte*'de bulunmayan 1136 kadar rivayetini bir araya getirmiştir. Son tarafı eksik olan Dâru'l-kütübi'l-Mısriyye'deki (Hadis, nr. 705, 138 varak) yegâne nüshası üzerinde Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkerî Medine el-Câmiatu'l-İslâmiyye'de bir doktora çalışması yapmış (1405/1985) ve Hâris b. Ebî Usâme'nin Müsned'inin eksik kısımlarını onun başka kitaplardaki rivayetlerinden faydalanarak tamamlamaya çalıştığı bu eserini iki cilt halinde yayımlamıştır (Medine 1413/1992).

9. *el-Bedru'l-münîr fî zevâ'idi'l-Mucemi'l-kebîr.* Taberânî'nin, sahâbî râvilerin adlarına göre sıraladığı 25.000 kadar rivayeti ihtiva eden *el-Mucemu'l-kebîr*'inin (I-XXV, nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî, Bağdat 1978-1983) bablara göre tertip edildiği bir çalışmadır. Kettânî'nin üç cilt olduğunu söylediği *(er-Risâletu'l-mustetrafe*, s. 374) eserin günümüze ulaşıp ulaşmadığı bilinmemektedir.

B) Tertip Çalışmaları. Heysemî'nin, kolayca faydalanmaya elverişli bulmadığı için daha kullanışlı hale getirmek amacıyla kitaplara ve bablara göre düzenlediği veya alfabetik sıraya koyduğu eserler şunlardır:

1. *Takrîbu'l-buğye fî tertîbi ehâdîsi'l-Hilye.* Heysemî, Ebû Nuaym'ın *Hilyetu'l-evliyâ'* adlı eserinde isnadlarıyla birlikte rivayet edilen hadisleri bir araya getirerek bablara göre tertip ettiği bu çalışma daha müsvedde halindeyken vefat edince İbn Hacer el-Askalânî eser üzerinde çalışarak yaklaşık dörtte birini gözden geçirmiştir (Brockelmann, GAL, I, 445; II, 91; Suppl., II, 617).

Heysemî ayrıca, Dârekutnî'nin beş on varaktan ibaret olduğu belirtilen *el-Fevâ'idu'l-efrâd*'ını *Tertîbu ehâdîsi'l-efrâd li'd-Dârekutnî*, Temmâm er-Râzî'nin muhtelif hocalardan derleyerek bir araya getirdiği 395 hadis ihtiva eden *Fevâ'id*'ini (Ebû Süleyman Câsim b. Süleyman el-Füheyd ed-Devserî, bu eserdeki rivayetleri bablara göre tasnif ederek *er-Ravzu'l-bessâm bi-tertîbi ve tahrîci Fevâ'idi Temmâm* adıyla yayımlamıştır, Beyrut 1408/1987) *Tertîbu ehâdîsi Fevâ'idi Temmâm*, İbn Gaylân'ın *el-Ğaylâniyyât*'ını *Tertîbu ehâdîsi'l-Ğaylâniyyât*, Ebu'l-Hasan Ali b. Hasan el-Hileî'nin yirmi cüzden meydana geldiği söylenen *el-Hileiyyât*'ını *Tertîbu ehâdîsi'l-Hileiyyât* adıyla tertip etmiştir. Kettânî, bu dört eserin iki cilt hacminde bir çalışma olduğunu, Sehâvî'nin el yazısıyla tek cilt halinde derlenmiş olan bir nüshasını gördüğünü söylemektedir (*er-Risâletu'l-müstetrafe*, s. 379).

2. *Tertîbu Sikâti'l-İclî.* Ebu'l-Hasan el-İclî'nin sahâbî râvilerle tâbiîn, tebeu't-tâbiînden ve daha sonraki nesilden güvenilir kabul ettiği râvileri bir araya getirdiği bu eseri Heysemî alfabetik olarak düzenlemiş, İbn Hacer el-Askalânî de ona bazı ilâveler yapmıştır. Eser Abdülmu'tî Kal'acî tarafından *Târîhu's-sikât* adıyla yayımlanmıştır (Beyrut 1405/1984, bu baskı 2116 râviyi ihtiva etmektedir). İclî'nin eserinin Takıyyüddin es-Sübkî tarafından tertip edilen bir nüshasını elde eden Abdülalîm Abdülazîm el-Bestevî, bunu Heysemî'nin ve İbn Hacer'in adı geçen çalışmalarıyla birlikte *Marifetü's-sikât* adıyla iki cilt halinde neşretmiştir (Medine 1405/1985, bu baskı 2366 râviyi ihtiva etmektedir).

3. *Tertîbü Sikâti İbn Hibbân.* Heysemî'nin, İbn Hibbân'm muhtelif tabakalar halinde bir araya getirdiği güvenilir râvileri alfabetik sıraya koyduğu bu eseri Muhammed Abdürreşîd tarafından *es-Sikât* adıyla yayımlanmıştır (I-IX, Haydarâbâd 1393-1403/1973-1983). Kettânî,

Heysemî'nin *Zevâ'idu'l-Firdevs* adlı bir eserinin daha bulunduğunu söylemektedir (a.g.e., s. 374).

BİBLİYOGRAFYA:

Heysemî, *Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâ'idi İbn Hibbân* (nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî), Dımaşk 1411/1990, neşredenin önsözü, I, 65-77; Fâsî, *Zeylü't-Takyîd fî ruvâti's-sünen ve'l-mesânîd* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1410/1990, II, 229-230; İbn Hacer el-Askalânî, *el-Mecmau'l-mü'esses li'l-mucemi'l-müfehres* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Mar'aşlî), Beyrut 1415/1994, II, 263-267; a.mlf., *İnbâ'u'l-ğumr*, V, 256-260; a.mlf., *Muhtasaru zevâ'idi Müsnedi'l-Bezzâr ale'l-Kütübi's-sitte ve Müsnedi Ahmed* (nşr. Sabrî b. Abdülhâlık Ebû Zer), Beyrut 1412/1992, I, 12-16, 23-27; Necmeddin İbn Fehd, *Mucemü'ş-şüyûh* (nşr. Muhammed ez-Zâhî), Riyad 1982, s. 536, ayrıca bk. İndeks; Takıyyüddin İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz*, Haydarâbâd 1376/1956 → Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), s. 239-244; Sehâvî, ed-Dav'u'l-lâmi, V, 200-203; Süyûtî, *Zeylü Tabakâti'l-huffâz li'z-Zehebî*, Haydarâbâd 1376/1956 → Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), s. 372-373; a.mlf., *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 362; *Keşfü'z-zunûn*, II, 957, 1400; İbnu'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 70; Kettânî, *er-Risâletu'l-mustetrafe* (Özbek), s. 95, 292, 320, 373-375, 379; Sıddîk Hasan Han, et-Tâcu'l-mükellel, Beyrut 1404/1983, s. 397-398; *İzâhu'l-meknûn*, I, 186; *Hediyyetu'l-ârifîn*, I, 727; Brockelmann, GAL, I, 445; II, 91; Suppl., II, 82, 617; Ziriklî, *el-Alâm* (Fethullah), IV, 266-267; Kehhâle, *Mucemu'l-mü'ellifîn*, VII, 45; Sezgin, GAS, I, 148, 171, 190, 196; Sâlihiyye, *el-Mucemü'ş-şâmil*, V, 315-316; M. Yaşar Kandemir, "Bezzâr", DİA, VI, 113.

M. Yaşar Kandemir

Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi maddesi

cilt: 17; sayfa: 292

TEVHİD (İMAN) KİTABI

Kişinin Malını ve Canını Haram Kılan Şeyler

١- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَتَّاتُ، حَدَّثَنَا جَنْدَلُ بْنُ وَالِقٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوا: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ، إِلا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ ﷻ "، هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ ثَابِتٌ مِنْ طُرُقٍ كَثِيرَةٍ، وَحَدِيثُ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ لَيْثٍ، لَمْ نَكْتُبْهُ إِلا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ [٣/٣٠٧]

1- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlarla, «Lâ ilâhe illallah» diyene kadar savaşmam emredildi. Allah'tan başka ilah olmadığını kabul ederlerse hak etmedikleri sürece canlarını ve mallarını benden yana koruma altına almışlardır. Kendi içlerindeki (niyetleri) için de hesapları Allah'a kalmıştır."*[1]

Tek kanallı sahih bir hadistir.

١/أ- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهَ، وَيُقِيمُوا الصَّلاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ، وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ "، غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، تَفَرَّدَ بِهِ عَنْهُ أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، وَعَنْهُ أَبُو النَّضْرِ، وَحَدَّثَ بِهِ الأَعْلامُ الْمُتَقَدِّمُونَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ [٣/٢٥]

1/a- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlarla, «Lâ ilâhe illallah» diyene, namazı kılana ve zekatı*

---

[1] Buhârî (1399) ve Müslim (33/20).

verene kadar savaşmam emredildi. Bunları yapmaları halinde hak etmedikleri sürece canlarını ve mallarını benden yana koruma altına almışlardır. (İçlerindeki niyetleri) için de hesapları Allah'a kalmıştır."

Tek kanallı bir hadistir.

٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَهْلِ بْنِ الإِمَامِ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ صَالِحٍ الْهَاشِمِيُّ، ثنا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلِ بْنِ دِلاءٍ التِّرْمِذِيُّ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ، قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى أَبِي، قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ، وَأَمْوَالَهُمْ، إِلا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ " (٢٢/٤)

2- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlarla, «Lâ ilâhe illallah» diyene kadar savaşmam emredildi. Bunu demeleri halinde hak etmedikleri sürece canlarını ve mallarını benden yana koruma altına almışlardır. (İçlerindeki niyetleri) için de hesapları Allah'a kalmıştır"* buyurduğuna şahadet ederim.[1]

٣- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثَنَا الصَّلْتُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزُّبَيْرِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي مَخْلَدٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِذَا شَرَعَ أَحَدُكُمْ بِالرُّمْحِ إِلَى رَجُلٍ، فَإِنْ كَانَ سِنَانُهُ عِنْدَ ثَغْرَةِ حَلْقِهِ، فَقَالَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَلْيَرْفَعْ عَنْهُ الرُّمْحَ "، غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ، لَمْ نَكْتُبْهُ إِلا مِنْ حَدِيثِ الصَّلْتِ (٢١٠/٤)

3- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz mızrağıyla birine saldırdığı zaman, mızrağın ucu boğazına dayanmışken adam «Lâ ilâhe illallah» derse mızrağı adamdan çekin."*[2]

Tek kanallı bir hadistir.

---

[1] Müslim (35), Tirmizî (3399), Ahmed, *Müsned* (3/295, 300, 332, 339, 394), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/183 (1746).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/189 (10292).

٤- حَدَّثَنَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ فِي قُبَّتِهِ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَسَارَّهُ بِشَيْءٍ لا نَدْرِي مَا يَقُولُ، فَقَالَ: " اذْهَبْ فَقُلْ لَهُمْ يَقْتُلُوهُ "، ثُمَّ قَالَ: " لَعَلَّهُ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: " اذْهَبْ فَقُلْ لَهُمْ يُرْسِلُوهُ، فَإِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا حُرِّمَتْ عَلَيَّ دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلا بِأَمْرِ حَقٍّ، وَكَانَ حِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ ﷻ "، رَوَاهُ شُعْبَةُ وَأَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سِمَاكٍ نَحْوَهُ، وَقَالَ شُعْبَةُ فِي حَدِيثِهِ: كُنْتُ فِي أَسْفَلِ الْقُبَّةِ (٣٤٨/١)

4- Evs b. Evs es-Sekafî der ki: Medine Mescid'inde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çadırının içindeyken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza girdi. Bir ara yanına bir adam girdi ve aralarında ne olduğunu bilemediğimiz bir şey konuştular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"O zaman gidip onu öldürmelerini söyle!"* buyurdu. Daha sonra: *"Adam Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ediyor mu?"* diye sorunca, adam: "Evet!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlarla, «Lâ ilâhe illallah» diyene kadar savaşmam emredildi. Bunu demeleri halinde hak etmedikleri sürece canlarını ve mallarını benden yana koruma altına almışlardır. (İçlerindeki niyetleri) için de hesapları Allah'a kalmıştır"* buyurdu.[1]

Şu'be ile Ebû Avâne aynısını Simâk'tan rivayet ettiler. Şu'be rivayet ederken, Evs'in: "Ben çadırın en uzak tarafında bulunuyordum" dediğini de zikreder.

٥- ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو هَمَّامٍ الدَّلالُ، ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ، عَنِ الْفُرَاتِ بْنِ حَيَّانَ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَمَرَ بِقَتْلِهِ، وَكَانَ عَيْنًا لأَبِي سُفْيَانَ وَحَلِيفًا، فَمَرَّ عَلَى حَلَقَةٍ مِنَ الأَنْصَارِ، وَقَالَ: إِنِّي مُسْلِمٌ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَقُولُ: إِنِّي مُسْلِمٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ "

---

[1] Nesâî (7/80), İbn Mâce (3929), Dârimî (2450), Ahmed, *Müsned* (4/8) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* (592).

مِنْكُمْ رِجَالا نَكِلُهُمْ إِلَى إِيمَانِهِمْ، مِنْهُمُ الْفُرَاتُ بْنُ حَيَّانَ ". رَوَاهُ بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ مِثْلَهُ (١٨/٢)

5- Hârise b. Mudarrib bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Süfyân'ın casusu ve anlaşmalısı olan Furât b. Hayyân'ın öldürülmesini emretmişti. Furât, Ensar'ın bulunduğu bir meclise uğradı ve: "Ben müslümanım!" dedi. Ensar'dan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Adam müslüman olduğunu söylüyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinizden bazılarını iman ettiklerine dair olan beyanlarına havale ederiz. Furât b. Hayyân da onlardan biridir"* buyurdu.[1]

٦- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ قَاسِمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَيُقِيمُوا الصَّلاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ "، غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَتْ بِهِ الأَئِمَّةُ، أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، وَابْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ (١٦٠/٢)

6- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlarla, «Lâ ilâhe illallah» diyene, namazı kılana ve zekatı verene kadar savaşmam emredildi. Bunları yapmaları halinde hak etmedikleri sürece canlarını ve mallarını benden yana koruma altına almışlardır. (İçlerindeki niyetleri) için de hesapları Allah'a kalmıştır."*[2]

Tek kanallı bir hadistir.

٧- حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، وثنا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا حَيَّانُ بْنُ مُوسَى، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِذَا شَهِدُوا أَنْ لا إِلَهَ

---

[1] Ebû Dâvud (2652), Ahmed, *Müsned* (4/336), Hâkim, *Müstedrek* (2/115) ve Beyhakî, *S. el-Kübrâ* (9/147).

[2] Buhârî (2/131), Müslim (32/20), Nesâî (7/73) ve Ahmed, *Müsned* (1/11, 19).

إِلا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَاسْتَقْبَلُوا قِبْلَتَنَا وَصَلُّوا جَمَاعَتَنَا، وَأَكَلُوا ذَبِيحَتَنَا، حُرِّمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلا بِحَقِّهَا، لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ "، صَحِيحٌ ثَابِتٌ، رَوَاهُ جَمَاعَةٌ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَمْ يَرْوِهِ بِهَذَا اللَّفْظِ إِلا أَنَسٌ، أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ مُسْتَشْهَدًا بِهِ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ حَمَّادٍ، عَنْهُ رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ سُمَيْعٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، مِثْلَهُ (٨/١٧٣)

7- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlarla, Allah'tan başka ilah olmadığını, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğunu kabul edinceye kadar savaşmam emredildi. Allah'tan başka ilah olmadığını, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğunu kabul ettikleri, bizimle aynı kıbleyi paylaştıkları, bizimle namaz kıldıkları ve kestiklerimizden yedikleri sürece hak etmedikçe kanları ve malları bize haram olur. Bunu yaptıkları zaman lehte ve aleyhte Müslümanların sahip oldukları hak ve sorumluluklara sahip olurlar."*[1]

Sahih sabit bir hadistir. Buhârî rivayet etti.

٧/أ- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا عَتَّابُ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي غَزَاةٍ، فَبَارَزَ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ رَجُلا مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَتَلَهُ الْمُشْرِكُ، ثُمَّ بَرَزَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَتَلَهُ الْمُشْرِكُ، ثُمَّ جَاءَ فَوَقَفَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " عَلامَ تُقَاتِلُونَ؟ " قَالَ: " دِينُنَا أَنْ نُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ بِحَقِّهِ "، قَالَ: وَاللَّهِ إِنَّ هَذَا لَحَسَنٌ ! آمَنْتُ بِهَذَا، ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَى الْمُسْلِمِينَ، فَحَمَلَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، فَحُمِلَ فَوُضِعَ مَوْضِعَ صَاحِبَيْهِ اللَّذَيْنِ قَتَلَهُمَا قَبْلَ ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " هَؤُلاءِ أَشَدُّ أَهْلِ الْجَنَّةِ تَحَابُبًا "، هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، رُوَاتُهُ أَعْلامٌ ثِقَاتٌ، لَمْ نَكْتُبْهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عِمْرَانَ، إِلا مِنْ حَدِيثِ الإِمَامِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ [٢/٣١٧]

---

[1] Buhârî (392), Ebû Dâvud (2641), Tirmizî (2608), Nesâî (7/76) ve Ahmed, *Müsned* (3/199).

7/a- Ebû Bekr b. Ebî Mûsa el-Eş'arî, babasından bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir savaştaydı. Savaş sırasında müşriklerden biri müslümanlardan birine meydan okudu ve ikili çarpışmada müslümanı öldürdü. Müslümanlardan başka biri o müşriğe meydan okudu, ancak müşrik onu da öldürdü. Sonrasında müşrik, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ne diye savaşıyorsunuz?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dinimiz, insanlarla Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şahadet edinceye ve Allah'ın haklarını yerine getirinceye kadar savaşmamızı emrediyor"* buyurdu. Müşrik: "Vallahi bu pek güzel bir şeymiş! Ben de buna iman ediyorum" dedi. Sonra müslümanların saflarına katıldı ve ölene kadar müşriklerle savaştı. Ölünce de kaldırıldı ve daha önce öldürdüğü iki müslümanın yanında gömüldü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlar hakkında: *"Cennette birbirlerini en çok sevenler bunlar olacaktır"* buyurdu.

Tek kanallı bir hadistir.

٨- حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَكِيمٍ، ثنا أَبُو مَرْيَمَ، سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، أَوْ قَالَ: لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ " (٣٩٨/١)

8- Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet etmiş bir şekilde"* veya: *"Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamış bir şekilde ölen kişi cennete girer"* buyurdu.

٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ الرَّيَّانِ، ثنا أَبُو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ، ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنِ الأَغَرِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ أَنْجَتْهُ يَوْمًا مِنَ الدَّهْرِ أَصَابَهُ قَبْلَهَا مَا أَصَابَهُ ".غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ وَمَنْصُورٍ، لَمْ نَكْتُبْهُ إِلا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ (٤٦/٥)

9- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi «Lâ ilâhe illallah» demişse öncesinde başına her ne gelmiş olursa olsun (cehenneme girmiş olsa da) gün gelir mutlaka bu söz onu kurtarır."*[1]

Tek kanallı bir hadistir.

١٠- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْمِصْرِيُّ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنِ الأَغَرِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ أَنْجَتْهُ يَوْمًا مِنْ دَهْرِهِ، أَصَابَهُ مَا أَصَابَهُ قَبْلَ ذَلِكَ "، تَفَرَّدَ بِهِ عَنْ سُفْيَانَ، عِيسَى بْنُ يُونُسَ، وَالَّذِي قَبْلَهُ فِي الْكَسْبِ عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ (١٢٧/٧)

10- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişi «Lâ ilâhe illallah» demişse öncesinde başına her ne gelmiş olursa olsun (cehenneme girmiş olsa da) gün gelir mutlaka bu söz onu kurtarır."*

Tek kanallı bir hadistir.

١١- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ أَيُّوبَ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حدَّثَنِي ثَابِتُ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: فَلَقِيتُ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ فَحَدَّثَنِي، أَنّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " لَيْسَ أَحَدٌ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَتَأْكُلَهُ أَوْ تَطْعَمَهُ النَّارُ "، قَالَ أَنَسٌ: فَأَعْجَبَنِي، فَقُلْتُ لابْنِي: اكْتُبْهُ (٢٩/٩)

11- Enes b. Mâlik der ki: Mahmûd b. er-Rabî, İtbân b. Mâlik'ten naklen bir hadis rivayet etti. İtbân'la karşılaştığımda bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet eden kişiye cehennem ateşi dokunamaz"* buyurduğunu söyledi. Bu hadis hoşuma gidince oğluma: "Bu hadisi yaz!" dedim.[2]

١٢- ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ

---

[1] Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* (97).

[2] Ahmed, *Müsned* (5/449).

أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهِ تَعَالَى عَنْهُمْ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنِّي لأَعْلَمُ كَلِمَةً لا يَقُولُهَا عَبْدٌ حَقًّا إِلا حُرِّمَ عَلَى النَّارِ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ".رَوَاهُ يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ سَعِيدٍ مُطَوَّلا، ذَكَرَ فِيهِ كَلامًا مِنْ لِقَاءِ أَبِي بَكْرٍ عُثْمَانَ وَتَسْلِيمِهِ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ، لِحَدِيثِهِ نَفْسَهُ وَاهْتِمَامِهِ بِالْكَلِمَةِ النَّاجِيَةِ، هَذَا حَدِيثٌ ثَابِتٌ صَحِيحٌ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، وَبِشْرِ بْنِ الْمُفَضَّلِ، وَابْنِ عُلَيَّةَ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ حُمْرَانَ (٢٩٦/٢)

12- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle bir söz biliyorum ki bunu samimi bir şekilde söyleyen kula cehennem ateşi haram olur. Bu söz de «Lâ ilâhe illallah» sözüdür"* buyurduğunu işittim.

Müslim'in rivayet ettiği sahih bir hadistir.

١٣- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، وَثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، فِي جَمَاعَةٍ قَالُوا: ثنا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، قَالَ: ثنا وَاللَّفْظُ لَهُ، مُعَاذُ بْنُ عَوْنِ اللَّهِ قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَمُعَاذٌ بِالْبَابِ، فَقَالَ: " يَا مُعَاذُ "، قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: " مَنْ مَاتَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ "، قَالَ مُعَاذٌ: أَلا أُخْبِرُ النَّاسَ؟ قَالَ: " لا، دَعْهُمْ فَلْيَتَنَافَسُوا فِي الأَعْمَالِ، فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَّكِلُوا "، صَحِيحٌ ثَابِتٌ رَوَاهُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ غَيْرُ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ جَمَاعَةٌ مِنْهُمْ قَتَادَةُ (٣٤/٣)

13- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) dışarıya çıkınca Muâz kapıda bekliyordu. *"Ey Muâz!"* diye seslenince, Muâz: "Buyur ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şirk koşmadan ölen kişi cennete girer"* buyurdu. Muâz: "İnsanlara bunu söyleyeyim mi?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Bırak söyleme! Amellerine devam etsinler. Zira insanların (amelleri bırakıp) buna güvenmelerinden endişe ederim"* karşılığını vermiştir.[1]

Sahih sabit bir hadistir.

---

[1] Buhârî (129).

١٤- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ. ح وَثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالا: ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمُعَاذٍ: " اعْلَمْ أَنَّهُ مَنْ مَاتَ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "، وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ فِي حَدِيثِهِ: " صَادِقًا مِنْ قَلْبِهِ "، هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ لِشُعْبَةَ، فِيهِ رِوَايَاتٌ سَبْعٌ مِنْهَا رِوَايَتُهُ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَنَسٍ [١٧٣/٧]

14- Enes der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz'a: *"Bil ki Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet eden kişi ölünce cennete girer"* buyurdu.

Muhammed b. Câfer bunu: *"Samimi bir şekilde ve kalpten inanarak..."* lafzıyla rivayet etmiştir.[1]

Buhârî ile Müslim'in ittifak ettikleri sahih bir hadistir.

١٥- حَدَّثَنَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا بَكْرُ بْنُ مُقْبِلٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ صَاحِبُ الْهَرَوِيُّ، ثنا أَبِي، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ رَدِيفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " بَشِّرِ النَّاسَ أَنَّهُ مَنْ مَاتَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ "، فَقَالَ: إِنِّي أَخْشَى أَنْ يَتَّكِلُوا عَلَيْهَا، قَالَ: " فَلا " [١٧٣/٧]

15- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), bineğinin arkasına bindirdiği Muâz b. Cebel'e: *"Allah'a şirk koşmadan ölen kişilerin cennete gireceği müjdesini müslümanlara ver"* buyurdu. Muâz: "(Amelleri bırakıp) buna güvenmelerinden endişe ederim" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman verme"* buyurdu.[2]

١٦- حَدَّثَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَمْزَةَ، جَارَنَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: " اعْلَمْ أَنَّهُ مَنْ مَاتَ بِشَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/229).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/47 (77).

دَخَلَ الْجَنَّةَ "، رَوَاهُ عَنْ شُعْبَةَ، عَمْرُو بْنُ حَكَّامٍ، وَعَبْدَانُ، فِي آخَرِينَ، وَاسْمُ أَبِي حَمْزَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الزِّيَادِيُّ [٧/١٧٣]

16- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Cebel'e: *"Bil ki Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet eden kişi ölünce cennete girer"* buyurdu.[1]

١٧- وَمِنْهَا رِوَايَتُهُ عَنْ صَدَقَةَ بْنِ بَشَّارٍ الْمَكِّيِّ، عَنْ أَنَسٍ، حَدَّثَنَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، ثنا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ صَدَقَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: " مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ " [٧/١٧٤]

17- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Cebel'e: *"Lâ ilâhe illallah diyen cennete girer"* buyurdu.

١٨- حَدَّثَنَاهُ سُلَيْمَانُ ثنا أَحْمَدَ بْنِ صَدَقَةَ، ثنا بِشْرُ بْنُ آدَمَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْحَنَفِيُّ، ثنا أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، ثنا عَيَّاشٌ الْكُلَيْبِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "، رَوَاهُ بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، عَنْ شُعْبَةَ، مِثْلَهُ، وَهُوَ أَشْهَرُ، وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ [٧/١٧٤]

18- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet eden kişi ölünce cennete girer"* buyurmuştur.[2]

١٩- حَدَّثَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَعْدَانَ، ثنا أَبُو مَسْعُودٍ، ثنا نَصْرُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، عَنْ هِصَّانَ بْنِ كَاهِلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ لَقِيَ اللَّهَ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْجِعُ ذَلِكَ إِلَى قَلْبٍ مُوقِنٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ "، وَمِنْهَا رِوَايَتُهُ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ الْعَنْبَرِيِّ [٧/١٧٤]

---

[1] Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/47 (79) ve Ahmed, *Müsned* (3/131).

[2] Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/259) ile *M. el-Evsat* (*Mecmau'l-Bahreyn*, 3) ve Ahmed, *Müsned* (5/229).

19- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kalpten inanarak Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet etmiş bir şekilde Allah'ın huzuruna çıkan kişi cennete girer"* buyurmuştur.[1]

٢٠- حَدَّثَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ.ح وَثنا أَبُو عَمْرِو بْنُ حَمْدَانَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالا: ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا خَالِدٍ الْحَذَّاءَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ الْعَنْبَرِيِّ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: " مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ "، وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ حُمْرَانَ [٧/١٧٤]

20- Osman b. Affân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığını bilip kabul ederek ölen kişi cennete girer"* buyurmuştur.[2]

٢١- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنِّي لأَعْلَمُ كَلِمَةً لا يَقُولُهَا عَبْدٌ حَقًّا مِنْ قَلْبِهِ إِلا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ "، حَدِيثُ شُعْبَةَ، عَنْ يُونُسَ، تَفَرَّدَ بِهِ نَصْرٌ، وَحَدِيثُ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، تَفَرَّدَ بِهِ سُلَيْمَانُ [٧/١٧٥]

21- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle bir söz biliyorum ki kul bu sözü söylediği zaman Allah onu cehennem ateşine haram kılar"* buyurmuştur.[3]

Tek kanallı bir hadistir.

٢١/أ- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَعِيدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثنا عُمَرُ بْنُ خَالِدٍ الْمِصْرِيُّ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنِ

---

[1] Nesâî, *M. el-Kebîr* (10965, 10977, 10978), İbn Mâce (3796) ve Ahmed, *Müsned* (5/229).

[2] Müslim (26/43), Nesâî (1114), Ahmed, *Müsned* (1/65, 69) ve Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* (95).

[3] Tahrici daha önce yapıldı. no. 12